



## Malnoms graciosos de criminals desgraciats entre les sentències de contenció del canceller de Catalunya (segles XVI-XVII)

### Witty nicknames for hapless criminals among the sentences of the chancellor of Catalonia (XVIth-XVIIth centuries)

JOSEP CAPDEFERRO  
josep.capdeferro@upf.edu

*Universitat Pompeu Fabra*

**Resum:** Insospitadament, en una col·lecció jurisprudencial de prestigi emanada dels cancellers de la Catalunya moderna, diversos criminals que buscaven la protecció de l'asil eclesiàstic van ser designats amb els seus malnoms respectius, a més de nom i cognom i, sovint, altres circumstàncies identificatives. Així, es constata l'arrelament profund d'aquest mecanisme popular per designar les persones (de certa extracció social?). La majoria dels 75 malnoms localitzats eren graciosos i corresponien a trets d'origen, caracterització o complementaris dels delinqüents respectius. Només alguns resulten totalment enigmàtics als ulls contemporanis (quelcom ben comprensible, n'hi ha que tenen una component arbitrària o atzarosa).

**Paraules clau:** malnoms, Catalunya, barroc, canceller, justícia, arbitrarietat

**Abstract:** Unexpectedly, in a prestigious collection of sentences issued by the chancellors of early modern Catalonia, several malefactors who sought the protection of ecclesiastical asylum were designated by their respective nicknames, in addition to their first and last names and, often, other identifying circumstances. Thus, the deep rootedness of this popular mechanism to designate people (of a certain social extraction?) is confirmed. Most of the seventy-five nicknames found are quite funny and provide information on the origin, characterization or complementary elements of the offenders. Only some are totally enigmatic to contemporary eyes (which is quite understandable, they often had an arbitrary or random component).

**Keywords:** nicknames, Catalonia, earlymodern, chancellor, justice, arbitrariness

---

\* La recerca es desenvolupa en el si del projecte *Conflictos singulares para juzgar, arbitrar o concordar (siglos XII-XX)*, finançat pel Ministerio de Ciencia e Innovación i l'Agència Estatal de Investigación del Gobierno de España (PID2020-117702GA-I00/MICIN/AEI/10.13039/501100011033). Sense les converses amb Pau Duran i Eulàlia Miralles l'article no tindria ni la meitat de gràcia, moltes gràcies.

DATA PRESENTACIÓ: 07/05/2023 ACCEPTACIÓ: 19/05/2023 · PUBLICACIÓ: 12/06/2023

## Introducció

En el món del dret, a l'edat moderna la gràcia –com a dimensió complementària a la justícia– era l'àmbit on el poder distribuïa beneficis, mercès o privilegis, rarament de forma gratuïta (Hespanha 1993: 151-176), sinó amb una lògica antidorial, pròpia de les obligacions naturals (Clavero 1991: 211). La delimitació entre gràcia i justícia podia ser tan poc nítida i tan manipulable com entre dret i política –altrament dit, entre raons de legalitat i d'oportunitat–, entre espais jurisdiccionals o entre gèneres –i subgèneres– literaris (Miralles 2011: 179-183).

És ben sabut que qualsevol dimensió de Poder duu aparellada una component d'arbitri. Institucions i societats com la catalana des de la baixa edat mitjana fins al decret borbònic de nova planta de 1716 van ser especialment curoses en vetllar perquè l'exercici de l'arbitri per part de les autoritats, monàrquiques i d'altre tipus, no derivés en arbitrarietat (Ferro 1987: 334 i s.). Així, es van implementar mecanismes que s'ajustessin a la complexitat de la comunitat, poblada per múltiples corporacions, grups i persones amb interessos difícils de conciliar. Entre tals mecanismes, ressalten els que vetllaven per garantir l'Observança del Dret (Capdeferro i Serra 2015) o els de fiscalització institucional (Torra 2020), que sovint anaven més enllà d'un mer control de gestió i finances. En alguns aspectes també s'hi pot incloure el canceller de Catalunya, un càrrec que estava a cavall de l'aparell monàrquic i l'alt clergat. A casa nostra, com en molts països europeus, des de la seva posició privilegiada tingué l'oportunitat –prou aprofitada?– d'articular no només estructures de govern i burocràcia, sinó també de cultura i llengua. Una de les seves missions més delicades fou la de discernir entre jurisdiccions o justícies seculares i eclesiàstiques en competència, és a dir, substanciar contencions de jurisdicció, popularment anomenades contencions a seques.

En el marc d'aquesta missió, successius cancellers de Catalunya dictaren una sèrie de resolucions d'alt interès que configuren un bagatge jurisprudencial de primer ordre, situat en un vèrtex –no ben bé un cim– entre espais de poder. Avui no escau analitzar-lo jurídicament, sinó culturalment, com ja vaig fer en un exercici de pragmàtica de la llengua sobre l'epistolari professional factici de l'insigne jurisconsult Joan Pere Fontanella (1575-1649) (Capdeferro 2017), que tingué com a fill últim –i predilecte (Capdeferro 2012: 94 i 355)– el poeta i dramaturg Francesc Fontanella i Garraver (1622-1681) (Valsalobre 2010 i 2019)<sup>1</sup>. En aquesta ocasió, l'objectiu són algunes vetes –fóra exagerat parlar d'una mina– de malnoms de criminals que conté, sovint graciosos, si més no ocurrents. Els comparteixo amb tothom que estima la llengua i la cultura històrica que es troben en processos (Capdeferro coord. 2019) i sentències, més enllà dels certàmens (Rossich 2003) i les obres literàries, impreses o de tradició manuscrita; amb qui, en el teatre de la vida, té la sensibilitat per reconèixer el paper dels actors principals i dels personatges secundaris –fins i tot marginals– (Escartí ed. 2021); amb qui, a la comèdia –o tragicomèdia– barroca, no es fixa només en graciosos

---

1 El cant a la pau que el fill benjamí va dedicar al pare, possiblement escrit durant la seva estada al Congrés de Münster (1643-1645), està editat a Valsalobre, Miralles i Rossich 2015: 90-92.

com Possimico o Cassolano (Valsalobre i Rossich cur. 2022), també en els desgraciats que rarament gaudien d'immunitat i mai de presumpció d'innocència.

### Les sentències de contencions

És imperatiu explicar la font, poc freqüentada, on he localitzat els malnoms que protagonitzen aquest article –tècnicament, vuit volums d'època renaixentista tardana i barroca (Rossich 2011: 46-60) de la sèrie *Sententiae contentionum* incorporada a l'Arxiu Diocesà de Barcelona (Sanabre 1947: 122-123)<sup>2</sup>. Les contencions de jurisdicció afloraven quan diferents litigants o operadors jurídics discutien si plets complexos on confluien ingredients religiosos i profans s'havien d'assignar a cúries eclesiàstiques o seculares (Marquès 1984). Fos quina fos la magnitud dels interessos concrets en joc –sovint eren enormes–, no resultava fàcil intercedir entre dos àmbits de poder, l'espiritual i el temporal, que rivalitzaven en dignitat i preeminència. A Catalunya, aquesta intercessió havia estat encomanada al canceller arran d'una concòrdia signada a Barcelona l'11 de juny de 1372 entre la reina Elionor d'Aragó i Bertrand de Cosnac, bisbe de Comminges i legat del papa Gregori XI, desenvolupada als segles XV i XVI per altres instruments jurídics. Tècnicament, el canceller exercia un rol de tercer àrbitre neutral només en cas que, prèviament, dos altres àrbitres nomenats per cadascun dels tribunals competidors no s'haguessin posat d'acord. Per dir-ho planerament, tenia la responsabilitat de desfer l'empat dels àrbitres inicials. Tanmateix, a la pràctica l'actuació del canceller revestia un caire judicial. Les seves decisions s'anomenaven sentències o resolucions i moltes fonts parlaven d'ell com a jutge. Algun canceller com Rafael de Roviola, a principi del segle XVII s'arrogava uns atributs gens arbitrals quan feia escriure a les seves resolucions «*sedentem more iudicis indicantis in quadam cathedra quam sibi pro tribunali elegit...*»<sup>3</sup>.

Indistintament de la textura arbitral o judicial que tinguessin les resolucions del canceller, tot i ser inapel·lables no es pot dir que fossin una darrera instància, però sí que suposaven una fita de gran rellevància. No se situaven en un cim, sinó en un «hub» jurisdiccional –l'anglicisme em sembla més gràfic que paraules nostrades com distribuïdor o nexa. En funció del que el canceller determinés, la sort d'un conflicte podia canviar molt. Almenys legalment, a l'hora de decidir no estava vinculat al dret, sinó a Déu i a la seva consciència –la motivació de les seves resolucions era clarament atípica. Això no vol dir que decidís arbitràriament, res més lluny de la realitat. Les seves resolucions eren d'allò més ponderades, sovint dotades d'una precisió quirúrgica (Capdeferro 2023). A més de consultar els dos processos que s'havien començat a instruir a les cúries eclesiàstica i secular en disputa, n'instruïa un d'especial per a la contenció de jurisdiccions: s'hi presentaven articulats, es produïen proves –molt sovint testificals–, els advocats escrivien al·legacions jurídiques per esclarir els arguments dels seus clients, etc. No només s'analitzaven qüestions processals i de competència, sinó que s'entrava en el fons dels dossiers.

2 Concretament, entre el vol. 2 (1583-1590) i el vol. 9 (1679-1689), amb algunes llacunes cronològiques, principalment entre 1605 i 1617 i entre 1642 i 1652.

3 Fòrmula repetida en diverses resolucions a l'inici d'ADB, *Sententiae contentionum*, vol. 4 (1598-1605).

Les contencions de jurisdicció es podien plantejar tant en l'àmbit civil com criminal. Les criminals, comunament anomenades *immunitates* i *repetitiones*, podien afectar respectivament dos perfils de persones: d'una banda, laics que, després de cometre un delictes, s'havien refugiat a les immediacions d'un lloc sagrat o que no era inequívocament religiós, però tampoc laic del tot –per exemple, un hospital–, i pretenien gaudir de l'asil o immunitat de l'Església; d'altra banda, individus detinguts per una autoritat secular que havien rebut algun orde religiós, menor o major, i consideraven que havien de ser restituïts o retornats a la jurisdicció eclesiàstica. Quedar a l'empara de l'Església no havia de significar necessàriament impunitat, podia suposar una dilació del procés i evitar el grau superior de severitat de la justícia civil.

No és l'objectiu d'aquest treball esplanar-me en els matisos i les subtilitats d'on començava la protecció d'un lloc sagrat ni quines condicions havia de reunir hom per beneficiar-se'n. Avui, la notícia és que en aquest vèrtex jurisdiccional que era el canceller, enmig dels moltíssims casos de *immunitates* i *repetitiones* que desfilen pels seus registres jurisprudencials, de factura elegantíssima –text íntegrament en llatí, a una columna, amb uns marges generosíssims i una disposició espacial acurada, grafia polida, absència de gargots o cancel·lacions–, no és rar trobar-hi criminals identificats amb un malnom, òbviament en català, com a complement del nom de pila, en llatí, i el cognom. El contrast sobta, és clar, fins i tot sembla paradoxal en una font d'aquest nivell. A la pràctica, és reflex de fins a quin punt els malnoms o sobrenoms eren una forma convencional d'identificar persones –certes persones?

### **Els cancellers de Catalunya del renaixement tardà i el barroc**

És inevitable preguntar-se si les *sententiae contentionum* eren directament elaborades pels cancellers. I és que, més enllà d'ells, com a titulars de la funció d'atribució jurisdiccional que ens ocupa, regularment formaven part de l'engranatge un relator<sup>4</sup>, que com a mínim instruïa materialment el procés, i un escrivà, que sovint exercia l'ofici per autoritat apostòlica<sup>5</sup>. A més, amb gran freqüència intervenien en les contencions un nombre variable de consultors, que eren doctors –i. e. magistrats– del Reial Consell i Audiència i solien aconsellar o orientar el canceller en la presa de decisions.

Fos quin fos el seu equip, cal no desviar l'atenció del canceller, l'autèntic responsable d'un rol interjurisdiccional extremadament delicat. Tal rol se li havia atribuït perquè en la seva persona coincidien les condicions de prelat i ministre del rei –de fet, a l'edat moderna era l'únic membre del clergat que s'asseïa al Reial Consell i Audiència. Era cap de la Cancelleria *parva* –l'específica de Catalunya des que s'havia erigit el Consell d'Aragó el 1494– (Ferro 1987: 44-46 i 58-61) i havia de disposar d'un grau acadèmic, sia en dret canònic sia en dret civil –sovint, els combinava ambdós

---

4 Ocasionalment, en trobem algun d'identificat amb una anotació marginal mínima, cosa que no facilita gens saber qui és. ADB, *Sententiae contentionum*, vol. 9 (1679-1689), fol. 31r a l'esquerra: «Ameller relator incipit».

5 Als registres, els relleus del notari es feien constar amb més solemnitat, incloent la seva identitat i legitimitat per exercir. Per exemple, ADB, *Sententiae contentionum*, vol. 2 (1583-1590), fol. 38r.

Josep Capdeferro. Malnoms graciosos de criminals desgraciats entre les sentències de contenció del canceller de Catalunya (segles XVI-XVII)

(*iuris utriusque doctor*). Presidia la primera sala civil de la Reial Audiència. En l'esmentada institució, assignava cada cas que entrava a un magistrat perquè, com a relator, el conduís i formulés una proposta de sentència als col·legues de la seva sala. El càrrec de canceller tenia tanta importància estratègica que idealment s'havia de confiar a homes de consens que poguessin exercir-lo de forma durable.

Fins ara s'han estudiat els mecanismes de provisió de places de canceller de Catalunya a l'edat moderna, i també de regent la Cancelleria i d'altres dignitats destacades del Reial Consell i Audiència (Martínez 2001, entre altres). Més enllà del *cursus honorum* de cadascú –sobretot al servei de la monarquia–, es coneixen poques dades de les seves biografies en clau cultural. En quina mesura els cancellers catalans dels segles XVI o XVII, com havia passat en altres països europeus durant l'eclosió de l'Humanisme al segle XV i a principi del XVI (Crouzet *et al.* ed. 2020), van rebre una formació extraordinària, van llegir obres de primer ordre i van contribuir al desenvolupament d'un model de llengua culta o d'una tradició literària propis del renaixement tardà o el barroc? De quina manera això va repercutir en les seves respectives trajectòries públiques o en cercles educats de les ciutats on residien, bàsicament Barcelona?

Escau identificar alguns d'aquests cancellers i aportar-ne unes mínimes notes vitals, bàsicament a partir de les sentències de contencions, per incentivar estudis i connexions. Defujo identificar els tercers àrbitres que es nomenaven quan la Cancelleria estava vacant o el canceller, per absència, malaltia o altres motius, no podia actuar en una contenció. No és banal el fet d'indicar l'espai domèstic –poc importa si era de plena propietat, domini útil, lloguer, etc.– des d'on cada canceller dictava les seves resolucions. Preferir-lo a la seu oficial de la Reial Audiència o d'una altra institució demostrava simbòlicament un compromís de neutralitat, d'equidistància del seu arbitratge interjurisdiccional.

Jeroni Manegat, originari d'una família notable de la Cerdanya, dictà sentències de contenció com a canceller entre març 1583 i principi de la tardor de 1588, quan emmalaltí i morí –el seu cos arribà a Puigcerdà provinent de Barcelona el 16 de desembre– (Manegat 2017: 68).

Lluís de Copons provenia d'un llinatge molts membres del qual havien tingut notorietat política des de la baixa edat mitjana (Martínez 1999: 17-19). Ell mateix a les dècades de 1560 i 1570 havia tastat la mel del poder com a advocat fiscal de la Diputació del General –un càrrec només aparentment tècnic (Capdeferro 2012: 182). Quan fou nomenat canceller era canonge de la Seu de Lleida, on tenia la dignitat d'ardiaca de Ribagorça. Dictà sentències de contencions des d'una cambra del palau de la comtessa, dels Requesens, on devia habitar, entre juliol de 1592 i novembre de 1596. A partir d'aleshores, per malaltia i finalment per mort, el va substituir Rafael de Rovirola<sup>6</sup>.

Rafael de Rovirola, nascut a Vic l'any 1554, canonge de la seu de Barcelona i prior de la canònica agustiniana –extingida com a tal *de iure* el 1592– de Santa Maria de Manlleu, fou nomenat tercer

---

6 Rovirola ja l'havia reemplaçat prèviament de forma ocasional, vegeu ADB, *Sententiae contentionum*, vol. 3 (1592-1598), fol. 54v (23.VII.1594).

Josep Capdeferro. Malnoms graciosos de criminals desgraciats entre les sentències de contenció del canceller de Catalunya (segles XVI-XVII)

àrbitre per mort de Copons<sup>7</sup>. Després substancià contencions de jurisdicció com a canceller, des d'una sala de la casa on vivia a la plaça de la mateixa seu. El virrei duc de Ferrià havia sostingut el seu nomenament en considerar-lo «hombre entero y sin dependencia de nadie», hàbil per intervenir en un plet molt controvertit i enrevessat entre diferents branques de la família Cardona. A més d'arbitrar en contencions de jurisdicció, li tocà intervenir en conflictes constitucionals espinosos entre la monarquia i la Diputació del General al principi del segle XVII (Martínez 2001: 69-71). Des de principi de 1604, decidí les contencions també com a bisbe electe de Barcelona i, poques setmanes després, com a bisbe en ferm<sup>8</sup>, des d'una sala del palau episcopal<sup>9</sup>.

Aquesta promoció de Roviro a la mitra barcelonina motivà que fos substituït per Jaume d'Agullana, ardiaca major de la seu de Girona i prior de Sant Miquel del Fai (Martínez 2001: 76-77). El seu jurament com a canceller està narrat en un manuscrit sobre cerimonial de l'Audiència catalana a cavall dels segles XVI i XVII. Ocupà el càrrec fins que morí, l'any 1617 (Molas 1996: 110-111). Malauradament, no es conserven sentències de contencions del seu mandat.

Antonio de Carmona fou un canceller molt efímer. Doctor en ambdós drets, venia d'una trajectòria a cavall del món jurídic, universitari i eclesiàstic (Martínez 2001: 77). Abat del monestir benedictí de Sant Pere de Camprodon, va jurar con a canceller el 12 de juliol de 1617. Va dictar una primera resolució des de la casa on vivia al carrer Mercaders de Barcelona, a l'esquena de l'església de Sant Joan; totes les següents, les dictà des d'una nova casa a la baixada de Sant Miquel, on es degué traslladar quan assolí el càrrec. Va morir la tardor de 1619 –l'11 de novembre es nomenava el tresorer Pere Magarola com a tercer per substituir-lo interinament.

Pere de Puigmarí i Funés, també doctor en ambdós drets, abat del monestir benedictí de Sant Miquel de Cuixà –prèviament d'Amer, Roses i Breda–, jurà el càrrec de canceller el 9 de juny de 1621 i substancià les contencions de jurisdicció durant tota la dècada, fins i tot a principi de la de 1630, des de tres domicilis diferents, al carrer de Sant Domènec, al carrer Ample i a la baixada de Sant Miquel successivament. Deixà el càrrec en ser proveït bisbe de Solsona, dignitat que exercí entre 1631 i 1634.

Del canceller efímer Joan Magarola –ocupà el càrrec impròpiament uns mesos escassos (Martínez 2001: 79-81)– no n'ha quedat petja pel que fa a les contencions de jurisdicció. El seu successor, molt més durable, va ser Francesc d'Erill i de Sentmenat, doctor en canons, abat de Sant Cugat del Vallès entre 1618 i 1640 –entre 1615 i 1618 ho havia estat de Sant Miquel de Cuixà (Molas 2003: 93-94; Martí 2019: 183 i 197). Va jurar el càrrec de tercer àrbitre de les contencions de jurisdicció en absència del canceller el 19 de juliol de 1631; poc després fou elevat ell mateix a canceller i

<sup>7</sup> ADB, *Sententiae contentionum*, vol. 3 (1592-1598), fol. 115r (1.IX. 1597).

<sup>8</sup> ADB, *Sententiae contentionum*, vol. 4 (1598-1605), p. 236 (11.I.1604) o p. 247 (15.V.1604). Havia estat nomenat bisbe el 18 de febrer de 1604 i morí a Barcelona l'any 1609 (Martí 2020: 103).

<sup>9</sup> ADB, *Sententiae contentionum*, vol. 4 (1598-1605), p. 247.

ventilà les causes a la casa on vivia al carrer Ample a títol propi fins a l'11 d'octubre de 1639. Morí a principi de gener de 1640, en plena campanya per recuperar el castell de Salses de mans franceses. Erill fou el canceller de major rang aristocràtic entre tots els que estem estudiant –son pare havia assolit la dignitat de comte el 1599. Segons diversos testimonis, incloent documents oficials, la seva idoneïtat i perícia per exercir l'ofici eren menors al seu rang i fidelitat a la corona hispànica (Palos 1997: 99-100).

Després de la dècada llarga que Catalunya estigué sota sobirania dels reis Lluís XIII i Lluís XIV de França, es reprengué el nomenament regular de cancellers (Cerro 1999: 154-156) i, quan esqueia, tercers àrbitres interins, per ventilar contencions de jurisdicció. El doctor en drets Miquel de Soler, abat de Sant Pau del Camp de Barcelona i després de Sant Pere de Portella, fou un canceller efímer entre 27 de novembre de 1655 i 1658, que dictà resolucions des d'un domicili al carrer Montcada que no sabem situar<sup>10</sup>. Quan morí, fou reemplaçat pel també doctor en ambdós drets Brauli Sunyer, canonge, tresorer i vicari general de Tarragona, que estigué actiu entre 1659 i 1663, fins que fou promogut a bisbe de Vic (1663-1664) i de Lleida (1664-1667). Va pronunciar les primeres sentències des d'una casa no identificada també al carrer Montcada, després des de la casa Caçador –posteriorment coneguda com casa Meca (Garcia Espuche 2020: II, 138-155). Entre 1665 i 1677, una bona dècada, fou actiu dirimint contencions de jurisdicció el canceller Francesc Bernat de Pons, doctor en ambdós drets igualment, abat del monestir benedictí de Sant Pere de Besalú i successivament de Sant Cugat del Vallès. En el seu cas, resolgué els casos des de la casa que tenia al carrer de la Font de Sant Honorat, a l'esquena de la Casa del General –avui anomenat pomposament Palau de la Generalitat.

De pocs cancellers catalans de l'edat moderna n'hi ha un estudi biogràfic tan complet com d'Oleguer de Montserrat (1617-1694), canonge i ardiaca major de Tarragona, pel fet que fundà, amb no poques dificultats, l'Oratori de Sant Felip Neri de Barcelona l'any 1673 (Cerro 1999). Cal destacar-ne dos trets: la mobilitat geogràfica durant la joventut –a Aragó, Castella i Andalusia, on va començar a estudiar dret– i en la maduresa –el 1646 fugí de la Barcelona lliurada a les autoritats franceses i visqué a Roma entre 1647 i 1657, on entrà en contacte amb l'Escola de Crist, en auge–; que, en qüestió de pocs anys, passés d'un empresonament per ordre inquisitorial –entre 1674 i 1676– a la dignitat cancelleresca, que va exercir entre març de 1679 i la primavera de 1689. Finalitzà el seu mandat quan fou proveït bisbe a La Seu d'Urgell –ja hem vist que una mitra acostumava a ser una sortida honorable per a un canceller.

Surten del marc cronològic d'aquest treball –per ordre de provisió al càrrec– Miquel Joan de Taverner i Rubí, Manuel o Emmanuel de Santjust de Pagès i, entre 1705 i 1714, en època austriacista, Llorenç Tomàs i Costa (Ballbé 2008), però no cal dir que les seves biografies mereixen ser estudiades juntament amb els altres cancellers catalans del renaixement i el barroc.

---

<sup>10</sup> Sí que el sabem davant la Llotja –ben a prop– el 15 de setembre de 1656, comprant objectes de plata que havien pertangut a Rafael (I) Guinart en un encant públic (Garcia Espuche 2020: II, 478).

### Els malnoms localitzats i el seu *quid*

Ha arribat el moment d'explotar els filons o vetes de malnoms o sobrenoms de criminals localitzats entre els volums de *sententiae contentionum* del canceller de Catalunya al llarg d'un segle, entre 1583 i 1689, amb dues dècades desateses (de l'any 1605 al 1617 i de 1642 a 1652) per manca de registres. Deixo de banda algun malnom que apareix en contencions de caire criminal, però pertany a la víctima i no pas al delinqüent –tot i que, vist el malnom, la persona hauria pogut reunir ambdues condicions<sup>11</sup>. El fet que ocasionalment també es mencionin malnoms en sentències de contencions de jurisdicció civils<sup>12</sup> corrobora com n'estava d'estesa i naturalitzada aquesta forma complementària d'identificar individus –de vegades famílies– a la Catalunya moderna. Els malnoms no quedaven restringits a la documentació de justícia ordinària o quotidiana, sinó que s'enfilaven a les franges superiors i presumiblement més cultes i ponderades de la jurisdicció. Vegem com hi eren recollits.

D'entrada, a títol formal, cal dir que els sobrenoms es mencionaven tant en el cos de la sentència –repetidament, a l'inici i al final– com a la rúbrica marginal, la qual cosa certifica que es consideraven una component essencial, indestruïble, de la identitat de la persona. La majoria de vegades s'indicaven amb un «alias» –recordo que els registres són en llatí–; en una ocasió, aquest «alias» s'acompanyà de la clàusula «ut praetenditur» –«alias (ut praetenditur) dicti lo scholà de Capolats», eloqüent de la desconfiança que suscitava un malnom pretesament vinculat a funcions d'església<sup>13</sup>. Excepcionalment, en comptes de «alias», el malnom s'indicava amb un «dicti»<sup>14</sup>; en un sol cas, amb un «nuncupati»<sup>15</sup>. El malnom sempre apareix com a complement d'un nom i un cognom, als registres consultats no hi ha cap delinqüent que s'identifiqui només amb el malnom o amb el nom de pila i un malnom.

Sense motiu aparent, la presència de malnoms de delinqüents que aspiraven a beneficiar-se de l'asil eclesiàstic a les sentències de contencions és irregular, asimètrica, tant en paràmetres quantitius com qualitius. D'una banda, abunden més en uns volums que en altres. D'altra banda, de vegades denominen persones que no serien reconeixibles altrament, però més sovint –en un 60% de la mostra de setanta-cinc malnoms amb què hem treballat– identifiquen persones de qui s'indica la professió i/o l'origen geogràfic. Del lloc on els delinqüents es refugiaven es podria presumir, però no inferir necessàriament, un origen o pertinença –hom no sempre delinquia «a casa». Això podria ser rellevant a efectes d'interpretar alguns malnoms, atès l'elevat nombre de paraules amb un sentit específic en àmbits territorials concrets del domini lingüístic català.

---

11 És el cas d'Antoni Pescara, àlies braç de ferro, que fou mort d'un cop de pedrenyal per part d'un criminal que buscà asil eclesiàstic. ADB, *Sententiae contentionum*, vol. 6 (1621-1631), fol. 66v (26.IV.1624).

12 Només a tall d'exemple, ADB, *Sententiae contentionum*, vol. 2 (1583-1591), fol. 26v, 57v, 65r o 90r; vol. 3 (1592-1598), fol. 1v o fol. 107v; vol. 4 (1598-1605), p. 44.

13 Pere Ricart, *ibidem*, vol. 6 (1621-1631), fol. 250r (29.IX.1630).

14 N'hi ha diversos *ibidem*, vol. 6 (1621-1631).

15 Pere Puig, *ibidem*, vol. 8 (16531-1679), fol. 37v (3.IX.1660).



Tot seguit, proposo una categorització de malnoms en funció del seu sentit, clar o presumpte. Són minoria els casos sense atribució –malnoms opacs o «de difícil executòria», per oposició als transparents (Casanova 1997: 256; Casanova 1998: 7). Fent un símil amb les matèries de justícia i de gràcia en el món del dret a l'edat moderna, percebo els malnoms amb un motiu real o aparent com a malnoms de justícia i els altres, residuals, com a malnoms de gràcia –siguin més o menys graciosos. Dit altrament, els primers serien malnoms deguts –deguts a un origen, família, ofici, característica física o psicològica de la persona «rebatejada»– i els segons, més arbitraris, serien fruit de l'ocurrència dels coetanis. Se'm pot objectar que tots els malnoms en el seu origen van tenir una raó i es podrien catalogar com a malnoms de justícia. La rèplica fàcil seria dir que, de fet, l'àmbit de la gràcia no era tan diferent del de justícia, es concebia com un àmbit de justícia distributiva. Les mercès que atorgava el poder amb liberalitat solien correspondre a uns mèrits o a la confiança que arribarien (Clavero 1991: 89-90).

No cal dir que és un xic temerari imputar un sentit als àlies de criminals de fa quatre segles sense conèixer pràcticament res de cadascú d'ells. Ho faig com un exercici acadèmic lúdic, servint-me dels instruments de referència acostumats<sup>16</sup>, en homenatge al ball de desdoblaments, identitats i transformacions de la cultura barroca (Sogues 2022: 38-39) que tant bé han estudiat Albert Rossich i els seus deixebles i col·laboradors.

A l'apèndix el lector trobarà referenciat cada malnom, el seu portador, altres circumstàncies que permeten identificar-lo, la data de la sentència de contenció i la cota d'arxiu corresponent. He optat per la lleialtat al manuscrit, matisada amb regularitzacions ocasionals. Quan hi ha variació en el malnom, la indico.

Una primera tipologia de la mostra analitzada correspon a malnoms que, en realitat, serien la projecció en un individu de noms o cognoms de familiars –preferentment d'avantpassats–: Josep Sala, àlies 'lo pubill Sala'; Domènec Mur menor, a qui deien 'Muret'; Pere Antoni Alzina, 'lo hereu Alzina'. No és forassenyat introduir a la mateixa categoria els tres següents: Antoni Laurí Sergas, àlies 'd'en Jan'; Antoni Sastre, àlies 'Cristòfol'; Pere Puig, anomenat 'Joan Valentí' –o simplement 'Valentí'. Pel que fa a Miquel Llorens, àlies 'sègols', versemblantment obtenia l'àlies del cognom de la seva muller Margarida –molt de tant en tant, hi havia marits que s'identificaven amb la casa de l'esposa.

En segon lloc, cal esmentar malnoms indicatius d'origen geogràfic: Pere Lisorgas era denominat 'lo bergadà' i a Gabriel Closa o Esclusa se l'anomenava 'Gabriel de Berga'; dos eren anomenats 'lo mallorquí'. Tanmateix, la gran majoria d'àlies eren indicatius d'immigració occitana o francesa recent, de la qual cada cop coneixem millor orígens, rutes i vicissituds (Capdevila 2019): 'fransoy', 'de la gascona', 'lo gascó d'en Ribes' o 'lo gascó de Ribes', 'lo albièrès' o 'lo albigerès' –per si hi ha

---

<sup>16</sup> *DCVB* i *Labèrnia*, principalment, amb alguna incursió a *Autoridades*. El suport d'Eulàlia Miralles ha estat cabdal per atribuir sentit a algun dels malnoms.

cap dubte, el seu nom formal era Joan llemosí-, ‘Jaques’ –el seu nom en llatí era Jacobi, és clar–, ‘lo gascó d’en Planell’ o ‘lo gascó del Planell’. En una ocasió, d’aquest darrer se’n parlava com si tingués un doble àlies o dos sobrenoms superposats: ‘Jaume Serra, àlies Joan Bonsom, dit lo gascó d’en Planell’ –en veurem un altre cas en breu. A fe que hi ha sentències de contenció de jurisdiccions criminals com les estudiades que van ser ben clares en indicar l’origen francès del presumpte criminal<sup>17</sup>.

També per raó d’origen, però genealògic –sense honorabilitat–, entren al cens malnoms com ‘lo bort del prior’ o, amb l’acompanyament del cognom, ‘lo bort Romeu’, ‘lo bort Pagès’ o ‘lo bastart Font’; també sobre origen, però amb matisos racials, escau esmentar ‘lo mix’ o ‘lo moreu’.

En una quarta categoria hi classifico malnoms vinculats a un ofici o ocupació, propi del criminal o d’un familiar seu: ‘lo regatxo’, ‘lo vidrier’, ‘lo *alacay*’, ‘lo oficial’, ‘didot’, ‘lo estudiant’. Amb més precisió, aquí cal reiterar ‘lo scholà de Capolats’ –Pere Ricart era originari de Casserres, prop de Capolat.

En cinquè lloc, inevitablement a la mostra abunden malnoms que tenien a veure amb característiques físiques –que abans de l’imperi del llenguatge políticament correcte sovint anomenàvem defectes–: ‘ros’, ‘lo cremat’, ‘lo vert’, ‘lleganya’, ‘cama’, ‘lo barbissó’, ‘camagrós’, ‘lo feixat’. ‘Paraliques’ per ventura evocaria una paràlisi, almenys parcial –un obstacle a l’hora de delinquir, ai las! ‘Casarra’ podria ser una residu d’excrement aferrat al cos.

Mereixen una secció a part malnoms que apuntaven a un encaix poc convencional en termes de gènere: Antoni Serentí o ‘la mare Paula’; Honorat Fantet o ‘Lola’. Podria ser pel mateix motiu que a Jordi Balia l’anomenessin ‘balona’, però no es poden descartar alternatives, per exemple relacionades amb l’aspecte físic o amb un ús habitual –potser anòmal– d’una valona, una capa curta.

Una setena tipologia de malnoms es pot vincular amb algun aliment o bestiar, sia per afició desmesurada, per semblança física o per altres motius: ‘galeta’, ‘botifarra’, ‘lo capó’, ‘garanyó’ o ‘anxova’.

La següent es relaciona amb objectes, eines o indumentària: ‘cadeneta’, ‘botxaca’ (*i. e.* ‘butxaca’), ‘cascavell’ o ‘lo cascavell’ i ‘sota’ (Sánchez i Sarrà 2009: 110) –referit a un jugador a qui rarament tocaven cavalls o reis?

Entre els malnoms que suggerien trets de caràcter, inventario els següents: ‘motxo’, en sentit de taciturn; ‘soca’ o ‘la goleta’, que podrien ser per manca d’enteniment o de seny. Els malnoms de tres criminals al ludien a trets de caràcter que eren objecte d’una desaprovació contundent o que lliscaven envers conductes delictives: ‘lo perdut’ i dos criminals anomenats ‘mala ànima’ (Clavero 1991: 206) –d’una banda, Antoni Canyissar; d’una altra, un home que, com lo gascó d’en Planell, també tenia un doble àlies: Josep Francesc, àlies la mala ànima, àlies Antoni Joan.

---

17 P. ex. ADB, *Sententiae contentionum*, vol. 3 (1592-1598), fol. 66v, immunitat eclesiàstica al llegada per Bertran Cruzieres, «gallum sive francigenam» de Rocafort, diòcesi d’Alet.

En contrast, una desena categoria agrupa malnoms que responien a conductes o aficions socialment ben vistes: Valentí Oliveras, àlies ‘Martí lo cantador’ –també aquí hi havia una persona rebatejada–; Salvador Faig, àlies Bo Faig –presumptament ‘el bo’, per oposició a un germà o parent proper de pitjor comportament–; ‘lo pagador’ –tret que l’escrivà pensés en ‘pegador’, és a dir, amic de donar cops i coces –en tal cas el tret de caràcter seria reprobable. També ‘caletra’ podria correspondre a un espavilat en sentit positiu o pejoratiu.

Finalment, és destacable que dos criminals duguessin com a malnom «iglesia» –Joan de Torres, l’any 1602, i don Joan Creixell, l’any 1659–; un tercer cas és el d’un genovès anomenat ‘Jacas sive Jacobi Canyó’, àlies ‘iglesia me llamo’. Es fa difícil no relacionar-ho amb persones que haurien recorregut abusivament a la immunitat eclesiàstica.

Més enllà dels malnoms als quals considero que es pot imputar sentit amb versemblança, n’hi ha un grapat que romanen inidentificables, que deixo a mercè de l’especulació col·lectiva. Entre aquests, incloc malnoms com ‘carrió’, ‘manoya’, ‘jato’ –al manuscrit, que podria interpretar-se com jató, gato, gató, xato, xató...–; ‘anquilmada’ –referit a un home d’Alp, potser tindria a veure amb un mas o un topònim?–; ‘tipo’ o tippo; ‘lo co’; ‘fassit’ –avui escriuríem fascit–; ‘busca’ –amb un munt de sentits possibles–; i també un pobre d’almoïna anomenat Martí Puig, l’àlies del qual era ‘Martín Guindo’ –en castellà!

‘Cascarra’ és l’únic malnom amb un possible rerafons escatològic o ressons onomatopèics. I cap dels localitzats no sembla tenir un sentit eròtic ni obscè (Rossich 2014). Dubto que aquesta absència es pugui relacionar amb un filtre moral practicat pel canceller de Catalunya o els seus auxiliars a les sentències de contencions de jurisdicció que han servit de mostra per a l’estudi. Més aviat, gos relacionar-ho amb un fenomen detectat quan vam estudiar desenes de processos d’internament de dones acusades d’adulteri a la Casa de les Egipcíaques de la Barcelona moderna. Almenys formalment, davant d’una seu jurisdiccional respectable com els consellers barcelonins, els marits suposadament banyuts –sovint irats–, lluny de dir pestes de les seves dones, es limitaven a qualificar-les de ‘males de son cos’ o amb expressions similars (Capdeferro i Ribalta 2014: 62-63).

Josep Capdeferro. Malnoms graciosos de criminals desgraciats entre les sentències de contenció del canceller de Catalunya (segles XVI-XVII)

## Bibliografia

- Autoridades* (1726-1739) *Diccionario de la lengua castellana en que se explica el verdadero sentido de las voces, su naturaleza y calidad, con las phrasas o modos de hablar, los proverbios o refranes, y otras cosas convenientes al uso de la lengua*, Madrid, Francisco del Hierro, 6 vol.
- Ballbé i Sans, N. (2008) «Els eclesiàstics austriacistes durant la guerra de Successió d'Espanya. El cas de Llorenç Tomàs i Costa, canceller del Principat de Catalunya (1705-1714)», *Pedralbes*, 28-2, pp. 73-88.
- Capdeferro, J. (2012) *Ciència i experiència : el jurista Fontanella (1575-1649) i les seves cartes*, Barcelona, Fundació Noguera.
- Capdeferro, J. (2017) «De l'oral a l'escrit: locucions de l'epistolari d'un gran jurista del segle XVII», *Revista de Llengua i Dret*, 67, pp. 201-219.
- Capdeferro, J. (2019) «Basat en fets reals: processos i (in)cultura», *Scripta*, 13, pp. 81-86. <https://doi.org/10.7203/scripta.13.15476>
- Capdeferro, J. (2023) «El canceller de Catalunya, un àrbitre entre jurisdiccions ponderat (s. XVI-XVIII)» *Revista de Dret Històric Català*, 23 (en premsa).
- Capdeferro, J. i Ribalta, J. (2014) *Banyuts catalans. L'adulteri i la Casa de les Egipcíiques a la Barcelona moderna*, Barcelona, Universitat Pompeu Fabra.
- Capdeferro, J. i Serra, E. (2015) *El Tribunal de Contrafaccions de Catalunya i la seva activitat*, Barcelona, Departament de Justícia de la Generalitat i Parlament de Catalunya.
- Capdevila, A. (2019) «De França a Catalunya. Una aproximació a les rutes d'accés dels immigrants francesos dels segles XVI i XVII cap a terres catalanes», dins Dantí, J. et al. (coord.) *Actes del VIII Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Barcelona, Ed. UB, pp. 582-602.
- Casanova, E. (1997) «Malnom i lèxic comú: el cas de la Vall d'Albaida», *Societat d'Onomàstica: butlletí interior*, 70, pp. 255-260.
- Casanova, E. (1998) «Un llistat de malnoms valencians arreplegats per Carles Ros, de 1773», *Societat d'Onomàstica: butlletí interior*, 72, pp. 3-9.
- Cerro, R. (1999) «El canceller Oleguer de Montserrat, fundador de l'oratori de Barcelona i bisbe d'Urgell (1617-1694)», *Analecta Sacra Tarraconensia*, 72, pp. 143-161.
- Clavero, B. (1991) *Antidora. Antropologia catòlica de la economia moderna*, Milà, Dott. A. Giuffrè editore.
- Crouzet, D. et al. ed. (2020), *L'humanisme au pouvoir?: figures de chanceliers dans l'Europe de la Renaissance*, París, Classiques Garnier.
- DCVB (1993) *Diccionari català-valencià-balear: inventari lexicogràfic i etimològic de la llengua catalana en totes les seves formes literàries i dialectals*, Palma, Moll, 10 vol.
- Escartí, J. V. ed. (2021) *Biografies invisibles: Marginats i marginals*, John Benjamins.

Josep Capdeferro. Malnoms graciosos de criminals desgraciats entre les sentències de contenció del canceller de Catalunya (segles XVI-XVII)

- Ferro, V. (1987) *El Dret públic català: les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, Vic, Eumo.
- Garcia Espuche, A. (2020) *La gent del carrer Montcada: Una història de Barcelona (segles XIII a XVIII)*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 2 vol.
- Hespanha, A. M. (1993) *La gracia del derecho. Economía de la cultura en la edad moderna*, Madrid, Centro de Estudios Constitucionales.
- Labèrnia, P. (1839-1840) *Diccionari de la llengua catalana*, Barcelona, Estampa dels hereus de la viuda Pla, 2 vol.
- Manegat, L. I. (2017) «Els Manegat de Puigcerdà i la Cellera de Ter», *Armoria*, 6, pp. 47-74.
- Marquès, J. M. (1994) «Tribunals peculiars eclesiàstic-civils de Catalunya: les contencions i el breu», dins *Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya. Actes*, Barcelona, Ed. UB, vol. II, pp. 381-392.
- Martí Bonet, J. M. *Los 79 abades de Sant Cugat del Vallès* (2019), Barcelona, Bubok pub.
- Martí Bonet, J. M. (2020) *Los 120 obispos de la diócesis de Barcelona*, Barcelona, Bubok pub.
- Martínez Rodríguez, M. A. (1999) «Linaje y poder en la Cataluña foral: la actividad política de los Copons», *Cuadernos de Historia Moderna*, 22, pp. 11-31.
- Martínez Rodríguez, M. A. (2001) «Els oficis de canceller i de regent la Cancelleria abans de l'esclat dels Segadors», *Pedralbes*, 21, pp. 65-88.
- Miralles, E. (2011) «La literatura memorialística. La imatge de Barcelona en els segles XVI-XVIII», dins Miralles, E. (coord.) *Del Cinccents al Setcents, tres-cents anys de literatura catalana*, Belcaire d'Empordà, Vitel·la, pp. 180-221.
- Molas, P. (1996) *Catalunya i la Casa d'Àustria*, Barcelona, Curial.
- Molas, P. (2003) *L'alta noblesa a l'Edat Moderna*, Vic, Eumo.
- Palos, J. L. (1997) *Els juristes i la defensa de les constitucions. Joan Pere Fontanella (1575-1649)*, Vic, Eumo.
- Rossich, A. (2003) «Els certàmens literaris a Barcelona, segles XIV-XVIII», *Barcelona Quaderns d'Història*, 9, pp. 83-108.
- Rossich, A. (2011) «Panoràmica de la literatura catalana moderna», dins Miralles, E. (coord.) *Del Cinccents al Setcents, tres-cents anys de literatura catalana*, Belcaire d'Empordà, Vitel·la, pp. 15-109.
- Rossich, A. (2014) «Erotisme i obscenitat en la literatura catalana antiga», *Scripta*, 3, pp. 161-163. doi:10.7203/SCRIPTA.3.3840
- Sanabre, J. (1947) *El archivo diocesano de Barcelona*, Barcelona, Fidel Rodríguez (impresor).
- Sánchez, P. i Sarrà, E. (2009) «Naips. L'origen. Una aproximació», dins Garcia Espuche, A. (coord.), *Jocs, triquets i jugadors. Barcelona 1700*, Barcelona, ICUB.
- Sogues, M. (2022) *Oferint flors al sol. Estudi i edició crítica del 'cicle de Rams' de Francesc Fontanella*, Alacant/Barcelona, IIFV/PAM.

Josep Capdeferro. Malnoms graciosos de criminals desgraciats entre les sentències de contenció del canceller de Catalunya (segles XVI-XVII)

- Torra i Prat, R. (2020) *Anticorrupció i pactisme. La visita del General de Catalunya (1431-1714)*, Catarroja, Afers.
- Valsalobre, P. (2010) «Mudats tots los perfils»: aportacions a la biografia de Francesc Fontanella», *Els Marges*, 92, pp. 54-81.
- Valsalobre, P. (2019) «Francesc Fontanella ‘Obiit die nona octobris millessimo sexcentesimo octuagesimo primo’», *Estudis Romànics*, 41, pp. 447-456. DOI: 10.2436/20.2500.01.279
- Valsalobre, P., Miralles, E. i Rossich, A. (cur.) (2015) *O he de morir o he d'amar. Antologia poètica de Francesc Fontanella*, Barcelona, Ed. Empúries.
- Valsalobre, P. i Rossich, A. (cur.) (2022) *Francesc Fontanella. Amor, firmesa i porfía. Lo desengany*, Barcelona, Ed. Barcino.

## Apèndix

Cens de malnoms de delinqüents que van pretendre beneficiar-se d'immunitat eclesiàstica, extrets dels volums 2 (1583-1590) a 9 (1679-1689) de la sèrie *Sententiae contentionum* del canceller de Catalunya, custodiada a l'Arxiu Diocesà de Barcelona. Si al registre s'indiquen diferents formes del nom o malnom, les poso totes. Mantinc el nom en la forma més lleial possible al manuscrit.

Vol. / fol.	Data	Nom(s)	Dades que en facilitin la identitat
2 / fol. 17		Joan Aluja, àlies lo regatxo; Raimon Bisan o de Bisan, àlies paraliques	
2/ fol. 113v	23.VI.1587	Joan Grau, àlies Huguet	Notari de la vila de Ponts
2 / fol. 116v	30.VII.1587	Bernat Domenjó, àlies lo vidrier; Joan Poch, àlies lo alacay ( <i>i. e. lacai</i> )	
2/ fol. 143v	21.I.1588	Jaume Baloy, àlies de la gascona	
2 / s. fol.	10.XI.1589	Miquel Llorens, àlies sègols	Pagès de la parròquia de Queixàs
3 / fol. 10v	13.XI.1592	Francesc Bosc, àlies fransoy	D'Oliana
3 / fol. 36r	17.VIII.1593	Joan Torner, àlies ros	De Vilanova de Banat
3 / fol. 44r	17.XII.1593	Joan Torroella, àlies lo cremat	Pagès de Montblanc
3 / fol. 60r	20.XII.1594	Joan Puigcapella, àlies sota	Davantaler de Girona
3 / fol. 88r	29.IV.1596	Joan Rossell, àlies galeta	Resident a Manresa
4 / p. 101	2.I.1601	Joan llemosí, àlies albierès o albigerès	
4 / p. 136	19.I.1602	Joan de Torres, àlies <i>iglesia</i>	
4 / p. 147	22.IV.1602	Jaume Morell, dit lo student	Estudiant en arts i medicina, de la vila d'Alcover, del camp i diòcesi de Tarragona
4 / p. 182	9.XII.1602	Jaume Tubau, àlies lo perdut	
4 / p. 197	6.II.1603	Baptista Monyos, àlies botifarra	Cirurgià natural de Barcelona
4 / p. 202	23.IV.1603	Jaume Votor, àlies la goleta	
4 / p.218	3.X.1603	Antoni Serentí, àlies la mare Paula	

Josep Capdeferro. Malnoms graciosos de criminals desgraciats entre les sentències de contenció del canceller de Catalunya (segles XVI-XVII)

4 / p. 223	24.X.1603	Valentí Oliveras, àlies Martí lo cantador	
4 / p.239	19.I.1604	Josep Francesc, àlies la mala ànima, àlies Antoni Joan	
4 / p. 242	15.V.1604	Gabriel Roget, àlies carrió	
4 / s. p.	8.I.1605 i 28.II.1605	Jaume Ginebreda, àlies cama	
4 / s. p.	15.I.1605	Antoni Puigdel·lívol, àlies lo capó	
4 / s. p.	26.VIII.1605	Domènec Bosert, àlies cadeneta	
5 / s. fol.	1.IX.1617	Pere Ferrés, àlies botxaca ( <i>i. e.</i> butxaca)	
5 / s. fol.	14.IX.1617	Joan Sitjar i Martorell, àlies lo bort del prior	
5 / s. fol.	13.II.1618	Pere Brondell, àlies cascarra	
5 / s. fol.	17.II.1618	Pere Costa, àlies soca	
5 / s. fol.	17.II.1618	Pere Romeu, àlies lo bort Romeu	Paraire del lloc de Sant Minat
5 / s. fol.	31.III.1618	Joan Coll, àlies manoya	
5 / s. fol.	23.XI.1619	Joan Villar, àlies lo cascavell o cascavell	
5 / s. fol.	2.IX.1620	Miquel Mates, àlies lo oficial	
6 / fol. 8v	7.X.1621	Pau Font, àlies lo bastart Font	
6 / fol. 38v	27.I.1623	Domènec Mur menor, àlies Muret	De Tortosa
6 / fol. 40r	30.I.1623	Miquel Girau, àlies garanyó	D'Alp
6 / fol. 60r	9.XI.1623	Josep Sala, àlies lo pubill Sala	De Sant Andreu de Palomar
6 / fol. 71v	28.VI.1624	Segimon Corts, àlies lo barbissó	De Viladrau
6 / 79v	27.XI.1624	Joan Pompinyà, àlies jato [jato, jató, gato, gató, xato, xató?]	Pagès de Gironella
6 / 86v	12.III.1625	Jaume Boxa, àlies <i>Jaques</i>	Francès



Josep Capdeferro. Malnoms graciosos de criminals desgraciats entre les sentències de contenció del canceller de Catalunya (segles XVI-XVII)

6 / 119r	29.VIII.1626	Jaume Serra, àlies lo gascó del Planell o d'en Planell	
6 / 144r	29.V.1627	Antoni Sastre, àlies Cristòfol	Moliner de Móra
6 / 180v	7.IV.1628	Honorat Fantet, àlies Lola	Del lloc de Saorra, diòcesi d'Elna
6 / 187v	9.V.1628	Jaume Serra, àlies Joan Bonsom, dit lo gascó d'en Planell	
6 / 190r	27.VI.1628	Novament, Honorat Fantet, àlies Lola	Del lloc de Saorra, diòcesi d'Elna
6 / 198r	4.IX.1628	Antoni Lleonart, àlies lo faixat ( <i>i. e.</i> feixat)	De Cabra
6 / 201r	19.IX.1628	Miquel Coll, àlies anquilmada	D'Alp
6 / 203r	5.X.1628	Bartomeu Carbonell, àlies lo mallorquí	De Mallorca
6 / 217v	7.IV.1629	Joan Bonsom, dit lo gascó del Planell	
6 / 248v	5.IX.1630	Martí Puig, àlies <i>Martín Guindo</i>	Pobre d'almoïna
6 / 250r	29.IX.1630	Pere Ricart, àlies l'escolà de Capolats	De Casserres
6 / 251r	2.X.1630	Antoni Laurí Sergas, àlies d'en Jan	De Vallestàvia, terra del Conflent
6 / 254r	27.XI.1630	Pere Antoni Alzina, dit lo hereu Alzina	De la parròquia de l'Esglesiola, diòcesi de Solsona
6 / 256v	5.XII.1630	Montserrat Pagès, dit lo bort Pagès	
6 / 257v	10.XII.1630	Gabriel Closa o Esclusa, dit Gabriel de Berga	
7 / s. fol.	17.XII.1631	Francesc Ribes, àlies tipo o tippo	Paraire de llana de Caldes de Montbui
7 / s. fol.	17.IX.1632	Pau Andreu, àlies lleganya	De Montblanc
7 / s. fol.	10.XII.1632	Lluís Duran, àlies lo gascó d'en Ribes	Francès, pobre d'almoïna
7 / s. fol.	16.I.1633	Miquel Puig, àlies lo vert	Teixidor de lli de la vila de Camarassa
7 / s. fol.	10.II.1635	Antoni Canyissar, àlies malànima	Pagès de la vila de Móra, diòcesi de Tortosa
7 / s. fol.	13.VII.1635	Pere Lisorgas, àlies bergadà	
7 / s. fol.	6.X.1638	Francesc Rosal, àlies lo co	De Berga

Josep Capdeferro. Malnoms graciosos de criminals desgraciats entre les sentències de contenció del canceller de Catalunya (segles XVI-XVII)

7 / s. fol.	12.VII.1639	Jaume Ros, àlies lo didot	De Vinfaro
7 / s. fol.	7.VI.1641	Pere Sagol i Pinyà, àlies lo moreu, d'Escaró; Jordi Balia, àlies balona, de Fontpedrosa	
7 / s. fol.	5.XI.1641	Francesc Pedró, àlies fassit [fascit?]	Pagès de la Ciutat d'Urgell
8 / fol. 12r	1.XII.1654	Francesc Pujol, àlies caletra	Soldat eqüestre de la companyia de Don Cristóbal Delgado
8 / 24r	8.IV.1658	Jaume Canyó, àlies <i>iglesia me llamo</i>	Genovès
8 / 29r	9.V.1659	Celidoni Lluch, àlies motxo	Pagès de Sant Just d'Ardèvol
8 / 31r	14.VI.1659	Don Joan Creixell, àlies <i>iglesia</i>	Banderer de la companyia d'Isidro Ravanal de Tarragona
8 / 32v	26.I.1660	Antoni Mallorquí, dit lo mallorquí	
8 / 37v	3.IX.1660	Pere Puig, «nuncupati» Joan Valentí o Valentí	
8 / fol. 68v	22.II.1666	Miquel Rius, àlies anxova	De Barcelona, soldat
8 / fol. 69v	3.IV.1666	Benet Giralt, àlies camagrós	De Viladrau
8 / fol. 90v	26.VI.1669	Salvador Faig, àlies Bo Faig	Sabater de Berga
8 / fol. 150v	4.VIII.1675	Isidre Guasch, àlies lo pagador	Pagès de la vila de Reus
9 / fol. 18r	16.IX.1680	Galceran Teixidor, àlies busca	De Torroella de Montgrí
9 / fol. 137r	22.XI.1686	Maurici Regí, àlies lo mix	Jove sabater de Camprodon